

**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Лицей № 149 с татарским языком обучения»
Советского района г. Казани**

«Рассмотрено» Руководитель МО <i>Калимуллина Р.Ш.</i> Протокол № 1 от «28» августа 2020 г.	«Согласовано» Заместитель директора по УР <i>Хуснутдинова Р.Р.</i> « 28 » августа 2020 г.	«Утверждаю» Директор лицея № 149 Вафина Ф.Г. «31» августа 2020 г. Педсовет № 1 от «31» августа 2020 г. Приказ №99-20 от «31» августа 2020 г.
---	---	--

Рабочая программа

по предмету

«Родной язык»

10 -11 классы

(среднее общее образование)

Составители программы:

Хуснутдинова Р.Р., учитель I
квалификационной категории;
Калимуллина Р.Ш. учитель высшей
квалификационной категории;
Сулайманова Х.Х. учитель высшей
квалификационной категории;
Ахметзянова З.Р. учитель I
квалификационной категории

2020-2022 учебный год

I. ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИЗУЧЕНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

В результате изучения учебного предмета ученик должен **знать/понимать**:

- связь языка и истории, культуры татарского и других народов;
- историю, этапов и основных тенденций развития татарского языка;
- смысл понятий: «речевая ситуация и ее компоненты», «литературный язык», «языковая норма», «культура речи»;
- основные единицы и уровни языка, их признаки и взаимосвязь;
- орфоэпические, лексические, грамматические, орфографические и пунктуационные нормы современного татарского литературного языка; нормы речевого поведения в социально-культурной, учебно-научной, официально-деловой сферах общения;

уметь

- осуществлять речевой самоконтроль; оценивать устные и письменные высказывания с точки зрения языкового оформления, эффективности достижения поставленных коммуникативных задач;
- анализировать языковые единицы с точки зрения правильности, точности и уместности их употребления;
- проводить лингвистический анализ текстов различных функциональных стилей и разновидностей языка;
- употребить соответствующих норм речевого этикета в зависимости от типа коммуникации;
- распознавать языковых единиц с национально-культурным компонентом на примерах устного народного творчества, исторических и художественных произведений;
- определить выраженных в языке национально-культурных особенностей, уметь объяснять на основе этих знаний различные языковые явления;
- использовать правил культуры татарской речи в повседневной жизни и в учебе.

аудирование и чтение

- использовать основные виды чтения (ознакомительно-изучающее, ознакомительно-реферативное и др.) в зависимости от коммуникативной задачи;
- извлекать необходимую информацию из различных источников: учебнонаучных текстов, справочной литературы, средств массовой информации, в том числе представленных в электронном виде на различных информационных носителях;

говорение и письмо

- создавать устные и письменные монологические и диалогические высказывания различных типов и жанров в учебно-научной (на материале изучаемых учебных дисциплин), социально-культурной и деловой сферах общения;
- применять в практике речевого общения основные орфоэпические, лексические, грамматические нормы современного татарского литературного языка;
- соблюдать в практике письма орфографические и пунктуационные нормы современного татарского литературного языка;
- соблюдать нормы речевого поведения в различных сферах и ситуациях общения, в том числе при обсуждении дискуссионных проблем;
- использовать основные приемы информационной переработки устного и письменного текста;

- использовать в речи и понимать смысловой объем этнокультурной лексики. использовать приобретенные знания и умения в практической деятельности и повседневной жизни для:

- осознания татарского языка как духовной, нравственной и культурной ценности народа; приобщения к ценностям национальной и мировой культуры;

- развития интеллектуальных и творческих способностей, навыков самостоятельной деятельности; самореализации, самовыражения в различных областях человеческой деятельности;

- увеличения словарного запаса; расширения круга используемых языковых и речевых средств; совершенствования способности к самооценке на основе наблюдения за собственной речью;

- совершенствования коммуникативных способностей; развития готовности к речевому взаимодействию, межличностному и межкультурному общению, сотрудничеству.

«ТУГАН ТЕЛ» УКУ ПРЕДМЕТЫН ӨЙРӘНҮДӘН КӨТЕЛГӘН НӘТИҖӘЛӘР

«Туган тел» предметын өйрәнү нәтижәсендә укучы түбәндәгеләрне **белергә/аңларга** тиеш:

- татар теле, тарихы һәм мәдәниятенең башка халыклар мәдәнияте, теле һәм тарихы белән бәйләнеше;

- татар теле үсешенең тарихын, үсеш этапларын һәм төп тенденцияләрен;

- «сөйләм ситуацияләре һәм аның компонентлары», «әдәби тел», «тел нормалары», «сөйләм культурасы» төшенчәләренең мәгънәсен;

- телнең төп берәмлекләрен һәм дәрәжәләрен, аларның билгеләрен һәм үзара бәйләнешләрен;

- хәзерге татар әдәби теленең орфоэпик, лексик, грамматик, орфографик һәм пунктуацион кагыйдәләрен;

- сөйләм нормаларын ижтимагый-мәдәни, уку-укыту, фән, рәсми аралашу даирәсендә куллану кагыйдәләрен;

эшли белергә тиеш:

- үз сөйләмен контрольдә тотарга; тел кагыйдәләренең үтәлеше, куелган коммуникатив бурычларга ирешү эффектлылыгыннан чыгып телдән һәм язма сөйләмне бәяли белергә;

- тел берәмлекләрен дөреслек, төгәллек һәм урынлы куллану күзлегеннән анализлый белергә;

- төрле функциональ стильгә караган текстларга лингвистик анализ ясый белергә;

- коммуникация төренә карап, тиешле сөйләм этикеты кагыйдәләрен куллана белергә;

- фольклор, тарихи һәм әдәби эсәрләр мисалында милли-мәдәни компонентлы тел берәмлекләрен таный белергә;

- телдә чагылыш тапкан милли-мәдәни үзенчәлекләрен таный белергә, шул белемнәр нигезендә төрле тел күренешләрен аңлата белергә;

- укуда һәм көндәлек тормышта татар сөйләм культурасы кагыйдәләрен кулланырга;

тыңлап аңлау һәм уку

- коммуникатив бурычларга карап төп уку төрләрен кулланырга (танып белү максатыннан чыгып уку һ.б.);

- төрле чыганақлардан кирәкле мәғълүматны сайлап алырга: дәреслекләр һәм фәнни текстлардан, белешмәләрдән, массакүләм мәғълүмат чараларыннан, шул исәптән төрле электрон чыганақлардан;

сөйләү һәм язу

- уку-уқыту, фән, ижтимагый-мәдәни һәм рәсми аралашу даирәләренә караган төрле типтагы һәм жанрдагы монологик һәм диалогик текстларны телдән һәм язмача төзәргә;

- хәзерге татар әдәби теленең төп орфоэпик, лексик, грамматик кагыйдәләрен сөйләм практикасында кулланьрга;

- хәзерге татар әдәби теленең төп орфографик һәм пунктуацион нормаларын язу практикасында сакларга;

- аралашуның төрле өлкәләрендә һәм очрақларында, шул исәптән бәхәсле мәсьәләләргә хәл иткәндә, сөйләм нормаларын сакларга;

- телдән һәм язма текстларны мәғълүмати эшкәртүдә төп алымнарны кулланьрга;

- этнокультура лексиканың мәгънәви кыйммәтен аңларга һәм сөйләмдә кулланьрга.

Алынган белем һәм күнекмәләргә көндәлек тормышта түбәндәге максатларга ирешү өчен кулланьрга:

- татар телен халыкның рухи, әхлакый һәм мәдәни кыйммәте буларак аңлау өчен; бөтен дөнья мәдәнияте һәм милли мәдәният белән танышу өчен;

- интеллектуаль һәм ижади сәләтләргә, мөстәкыйль эшләү күнекмәләрен үстерү өчен; төрле эшчәнлек өлкәләрендә үзгә күрсәтү һәм үзүсеш өчен;

- сүзлек запасын арттыру; тел һәм сөйләм чараларын кулану даирәсен киңәйтү; үз сөйләмгә күзәтү нигезендә үз-үзгә бая бирү күнекмәсен үстерү өчен;

- коммуникатив сәләтне камилләштерү; шәхесара һәм мәдәниятара аралашуга, хезмәттәшлеккә әзерлекне арттыру өчен.

II. СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА С УКАЗАНИЕМ КОЛИЧЕСТВА ЧАСОВ, ОТВОДИМЫХ НА ОСВОЕНИЕ КАЖДОЙ ТЕМЫ

1.СОДЕРЖАНИЕ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

10 КЛАСС

Речь. Язык и речь. Формы речи (устная и письменная; монологическая и диалогическая). Языковые и речевые единицы. Основные особенности устной и письменной речи. Совершенствование культуры восприятия устной монологической и диалогической речи (аудирование). Развитие умений монологической и диалогической речи в разных сферах общения.

Текст как вид речевой деятельности. Устные и письменные тексты. Смысловая и композиционная цельность текста. Средства связи в тексте. Структура текста. Композиционные и жанровые разновидности текстов.

Функциональные разновидности языка. Разговорный язык, язык художественной литературы, функциональные стили – научный, публицистический, официально-деловой, стиль электронных средств коммуникации, их особенности.

11 КЛАСС

Речь. Виды речевого общения: официальное и неофициальное, публичное и непубличное. Речевые единицы. Речевая ситуация и ее основные компоненты.

Текст как вид речевой деятельности. Анализ текста. Соблюдение норм построения текста (логичность, связность, соответствие теме, последовательность и др.).

Функциональные разновидности языка. Национальные особенности речевого этикета, речевые нормы межкультурной коммуникации. Овладение культурой публичной речи. Публичное выступление: выбор темы, определение цели, поиск материала. Композиция публичного выступления.

Выбор языковых средств оформления публичного выступления с учетом его цели, особенностей адресата, ситуации и сферы общения. Художественность речи. Умение применять национальные культурные нормы в официальном и неофициальном общении. Соблюдение орфоэпических и интонационных норм; корректное применение формул речевого этикета.

Речевая культура использования технических средств коммуникации (телефон, компьютер, электронная почта и др.).

Язык художественной литературы и его отличия от других разновидностей современного татарского языка. Основные признаки художественной речи: образность, широкое использование изобразительновыразительных средств, а также языковых средств других функциональных разновидностей языка.

2. СОДЕРЖАНИЕ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ ФОРМИРОВАНИЕ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

10 КЛАСС

Повторение изученного материала в 5-9 классах.

Общие сведения о татарском языке. Язык как средство общения. Язык и речь. Язык как памятник духовного наследия. История письменности татарского языка. Понятие о рунической, уйгурской, арабской, латинской и кириллической письменностях. Возникновение письменного литературного языка. Современный татарский (национальный) литературный язык. Языковые единицы. Роль языка в жизни человека и общества. Понятие о литературном языке. Литературный язык и диалект. Формы существования татарского языка: разговорная речь, территориальные и социальные диалекты. Диалекты татарского языка.

Фонетика. Орфоэпия. Графика. Общее понятие о фонетике и орфоэпии. Звук. Фонема. Система гласных и согласных звуков в татарском и русском языках. Ударение в татарском языке. Работа с интонацией. Общие сведения о графике и орфографии. Орфографические принципы татарского языка. Орфоэпические и орфографические нормы татарского языка.

Лексикология и фразеология. Слово как основная единица языка. Лексическое значение слова. Слова тюрко-татарского происхождения и заимствования.

Словарный состав татарского языка. Нейтральные и стилистически окрашенные слова.

Стилистические слои лексики. Особенности употребления фразеологизмов в речи. Увеличение лексического и фразеологического состава татарского языка в условиях двуязычия. Основные лексические нормы татарского языка. Лексические средства выразительности. Лексический анализ слова.

Морфемика (морфемный строй языка) и словообразование.

Общие сведения о строении и образовании слов. Морфема как минимальная значимая единица языка. Способы словообразования в татарском языке. Общие сведения об исторических изменениях в структуре слов.

Понятие об этимологии. Выразительные словообразовательные средства.

Морфемный и словообразовательный анализ.

Повторение. Контрольная работа.

11 КЛАСС

Общие сведения о татарском языке. Языки мира и их классификация. Родственные и неродственные языки. Семья тюркских языков. Регионы проживания татар. Место татарского языка в группе тюркских языков. Татарский язык – язык татарской литературы. Образно-выразительные средства татарского языка и их использование в речи. Речевые единицы.

Морфология. Части речи как лексико-грамматические разряды слов. Классификация частей речи. Взаимодействие частей речи. Основные морфологические нормы татарского языка. Морфологические средства выразительности.

Морфологический анализ слова.

Синтаксис.

Словосочетание и предложение. Синтаксическая связь в предложении. Главные и второстепенные члены предложения. Виды простых предложений. Сложные предложения. Строение сложноподчиненных предложений в татарском и русском языках. Общие сведения о синтаксисе текста. Основные синтаксические нормы языка. Основные синтаксические средства выразительности.

Синтаксический анализ.

Пунктуация. Знаки препинания в татарском языке. Пунктуационно-смысловый отрезок. Пунктуационные нормы татарского языка.

Стилистика и культура речи. Понятие о коммуникативной целесообразности, уместности, точности, ясности, чистоте, логичности, последовательности, образности, выразительности речи. Основные аспекты культуры речи: нормативный, коммуникативный и этический. Нормативные словари современного татарского языка и справочники: орфоэпический словарь, толковый словарь, орфографический словарь. Соблюдение норм литературного языка в речевой практике.

Осуществление выбора наиболее точных языковых средств в соответствии со сферами и ситуациями речевого общения. Оценивание устных и письменных

высказываний/текстов с точки зрения языкового оформления, уместности, эффективности достижения поставленных коммуникативных задач. Применение орфографических и пунктуационных норм при создании и воспроизведении текстов делового, научного и публицистического стилей.

Лингвистический анализ текстов различных функциональных разновидностей языка.

Повторение. Контрольная работа.

3. СОДЕРЖАНИЕ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ ФОРМИРОВАНИЕ ЭТНОКУЛЬТУРОВЕДЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

10 КЛАСС

Язык и культура. Взаимосвязь языка, культуры и истории татарского народа. Лексика, обозначающая предметы и явления традиционного татарского быта; историзмы; фольклорная лексика и фразеология; татарские имена. Татарские пословицы и поговорки. Лексика, заимствованная из других языков, особенности ее освоения.

Речевой этикет татарского языка. Употребление соответствующих норм речевого этикета в зависимости от типа коммуникации.

11 КЛАСС

Язык и культура. Отражение в татарском языке материальной и духовной культуры татарского и других народов. Взаимообогащение языков как результат взаимодействия национальных культур. Основные понятия об этнонимах и топонимах татарского языка.

Речевой этикет татарского языка. Особенности татарского речевого этикета. Лингвистический анализ текста, выявление в тексте языковых единиц с национально-культурным компонентом с помощью толкового, этимологического, фразеологического словаря.

**«Туган тел» уку предметына һәр теманы үзләштерү өчен кирәкле
сәгәтьләр саны һәм уку эшчәнлегенә төп төрләре күрсәтелгән эчтәлек**

1. КОММУНИКАТИВ КОМПЕТЕНЦИЯ БУЛДЫРУНЫ ТӘЭМИН ИТӘ ТОРГАН ЭЧТӘЛЕК

10 СЫЙНЫФ

Сөйләм. Тел һәм сөйләм. Сөйләм формалары (телдән һәм язмача сөйләм; монологик һәм диалогик сөйләм). Телдән һәм язмача сөйләмнең төп үзенчәлекләре. Тыңлап аңлау вакытында монологик һәм диалогик сөйләмне аңлау культурасын камилләштерү. Төрле аралашу даирәсендә монологик һәм диалогик сөйләм күнекмәләрен үстерү.

Сөйләм эшчәнлегә төре буларак текст. Телдән һәм язма сөйләм. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлегә. Текстта бәйләү чаралары. Текст структурасы. Текстларның композицион һәм жанр төрләре.

Телнең функциональ төрләре. Сөйләм теле, әдәби сөйләм теле, функциональ стильләр – фәнни, рәсми, электрон коммуникация чаралары теле, аларның үзенчәлекләре.

11 СЫЙНЫФ

Сөйләм. Сөйләм төрләре: рәсми һәм рәсми булмаган сөйләм, халык алдында һәм үзалдыңа сөйләү. Сөйләм ситуацияләре һәм аларның төп компонентлары.

Сөйләм эшчәнлегә төре буларак текст. Текстка анализ ясау. Текст төзелеше кагыйдәләрен саклау (логикага буйсыну, бөтенлек, темага туры килү, эзлеклелек һ.б.).

Телнең функциональ төрләре. Сөйләм этикетының милли үзенчәлекләре, мәдәниятара коммуникациянең сөйләм кагыйдәләре. Халык алдында чыгыш ясау культурасын үзләштерү. Халык алдында чыгыш ясау: тема сайлау, максатны билгеләү, материал эзләү. Халык алдындагы чыгышның композициясе. Максат, адресат үзенчәлекләре, аралашу ситуациясе һәм даирәсенә карап, халык алдында чыгыш ясау өчен тел-сурәт чараларын сайлау.

Сөйләмнең әдәбилеге. Рәсми һәм рәсми булмаган аралашуда милли мәдәният кагыйдәләрен куллана белү.

Орфоэпик һәм интонацион кагыйдәләргә саклау; сөйләм этикеты формуласын урынлы куллану. Техник коммуникация чараларында сөйләм культурасын куллану (телефон, компьютер, электрон почта һ. б.)

Әдәби әсәр теле һәм аның хәзерге татар теленең башка төрләрәннән аермасы. Әдәби сөйләмнең төп үзлекләре: образлылык, тел-сурәтләр чараларының һәм шулай ук телнең башка функциональ төрләренә хас чараларның киң кулланылышы.

2. ЛИНГВИСТИК КОМПЕТЕНЦИЯ ФОРМУЛАШУНЫ ТӘЭМИН ИТӘ ТОРГАН ЭЧТӘЛЕК

10 СЫЙНЫФ

5-9 сыйныфта үзләштерелгән материалларны кабатлау

Татар теле турында гомуми мәгълүмат

Аралашу чарасы буларак тел. Рухи кыйммәتلәр үрнәге буларак тел. Татар теленең язу тарихы. Рун, уйгыр, гарәп, латин һәм кирилл язулары турында төшенчә. Язма әдәби тел барлыкка килү. Хәзерге татар әдәби (милли) тел. Телнең кеше һәм җәмгыять тормышындагы роле. Әдәби тел төшенчәсе. Татар теленең яшәү формалары: гади сөйләм, территорияль һәм ижтимагый диалектлар.

Фонетика. Орфоэпия. Графика.

Фонетика һәм орфоэпия турында гомуми төшенчә. Аваз. Фонема. Татар һәм рус телләрендә сузык авазлар системасы. Татар телендә басым. Интонация белән эшләр. Графика һәм орфография турында гомуми мәгълүмат. Татар телендә орфографик принциплары. Татар телендә орфоэпик һәм орфографик кагыйдәләре.

Лексикология һәм фразеология

Тел берәмлеге буларак сүз. Сүзгә лексик мәгънәсе. Төрки-татар чыгышлы сүзләр һәм алынмалар. Татар телендә сүзлек запасы. Битараф һәм стилистик бизәклә сүзләр. Лексиканың стилистик катламнары. Сөйләмдә фразеологик әйтмәләрнең кулланылышы. Икетеллек шартларында татар телендә фразеологик һәм лексик составын арттыру. Татар телендә төп лексик нормалары. Бәйләнешле сөйләм үстерү чаралары. Сүзгә лексик анализ ясау.

Морфемика (телнең морфемик төзелеше) һәм сүз ясалышы

Сүз ясалышы һәм төзелеше турында гомуми мәгълүмат. Телнең иң кечкенә мәгънәле кисәге буларак морфема. Татар телендә сүз ясалыш ысуллары. Сүз структурасының тарихи үзгәреше турында гомуми мәгълүмат. Этимология төшенчәсе. Модаль кушымчалар. Морфемик һәм сүз ясалыш анализы.

Кабатлау.

11 СЫЙНЫФ

Татар теле турында гомуми мәгълүмат.

Дөнья телләре һәм аларның классификациясе. Тугандаш һәм тугандаш булмаган телләр. Төрки телләр гаиләсе. Төрки телләр гаиләсендә татар телендә урыны. Татарлар яши торган регионнар. Татар теле – татар әдәбияты теле. Татар телендә тел-сурәтләр чаралары һәм сөйләмдә аларның кулланылышы.

Морфология

Лексик-грамматик разряд буларак сүз төркемнәре. Сүз төркемнәре классификациясе. Сүз төркемнәренә үзара бәйләнеш. Татар телендә төп морфологик нормалары. Бәйләнешле сөйләм үстерүнең морфологик чаралары. Сүзгә морфологик анализ ясау.

Синтаксис

Сүзтәзмә һәм жөмлә. Жөмләдә синтаксик бәйләнеш. Жөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре. Гади жөмлә төрләре.

Кушма жөмләр. Татар һәм рус телләрендә иярченле кушма жөмлә төзелеше.

Текст синтаксисы турында гомуми мәгълүмат. Телнең төп синтаксик кагыйдәләре. Төп лексик тел-сурәтләр чаралары.

Синтаксик анализ.

Пунктуация

Татар телендә тыныш билгеләре. Пунктуацион-мәгънәви өзек. Татар телендә пунктуацион кагыйдәләре.

Стилистика һәм сөйләм культурасы

Сөйләмнең коммуникатив максатчанлыгы, урынлы булуы, төгәллек, логикага буйсынуы, эзлеклелек, образлылыгы, сөйләм сәнгатьлелеге турында төшенчә.

Сөйләм культурасының төп аспектылары: норматив, коммуникатив һәм этик аспектылар. Хәзерге татар теленең сүзлекләре һәм белешмәләре: орфоэпик, аңлатмалы, орфографик сүзлекләр. Сөйләм практикасында әдәби сөйләм кагыйдәләрен саклау.

Аралашу вакытында ситуациягә һәм даирәгә туры килә торган тел чараларын урынлы сайлау. Алга куелган коммуникатив бурычларга ирешү эффектлылыгынан, урынлы һәм дөрес кулланылуынан чыгып, телдән һәм язма текстларны бәяләү. Рәсми, фәнни һәм публицистик стильдәге текстлар төзегәндә орфографик, пунктуацион кагыйдәләргә үтәү.

Телнең төрле функциональ төрләренә караган текстларга лингвистик анализ ясау.

Кабатлау.

3. ЭТНОМӘДЭНИ КОМПЕТЕНЦИЯ ЯСАЛЫШЫН ТӘЭМИН ИТӘ ТОРГАН ЭЧТӘЛЕК

10 СЫЙНЫФ

Тел һәм мәдәният

Татар халкының теле, мәдәнияте һәм тарихы арасындагы бәйләнеш. Татар халкының көнкүрешен билгели торган лексика; искергән сүзләр, фольклор лексикасы һәм фразеология; татар исемнәре. Татар мәкаль-әйтемләр. Башка телләрдән алынган лексика, аларны үзләштерү үзенчәлекләре.

Татар халкының сөйләм этикеты.

Коммуникация төрләренә карап, тиешле сөйләм этикеты кагыйдәләрен куллану.

11 СЫЙНЫФ

Тел һәм мәдәният

Татар телендә татар халкының һәм башка халыкларның рухи һәм материал кыйммәтләренә чагылышы. Милли мәдәниятләрнең үзара йогынты ясау нәтижәсе буларак тел байлыкларының үзара алмашуы. Татар теленең этноним һәм топонимнары турында төп мәгълүмат.

Татар халкының сөйләм этикеты.

Татар теленең сөйләм этикеты үзенчәлекләре. Текстка лингвистик анализ ясау, аңлатмалы, этимологик һәм фразеологик сүзлекләр ярдәмендә тексттан милли-мәдәни компонентны берәмлекләргә табып алу.

III. ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ОСНОВНОГО СОДЕРЖАНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

10 класс (1 ч. в неделю, всего 35 ч.)

№ п/п	Количество часов	Содержание учебного материала
-------	------------------	-------------------------------

	3	Повторение изученного материала в 5-9 классах.
	3	Речь. Язык и речь. Формы речи (устная и письменная; монологическая и диалогическая). Языковые и речевые единицы. Основные особенности устной и письменной речи. Совершенствование культуры восприятия устной монологической и диалогической речи (аудирование). Развитие умений монологической и диалогической речи в разных сферах общения
	3	Текст как вид речевой деятельности. Устные и письменные тексты. Смысловая и композиционная цельность текста. Средства связи в тексте. Структура текста. Композиционные и жанровые разновидности текстов
	4	Функциональные разновидности языка. Разговорный язык, язык художественной литературы, функциональные стили – научный, публицистический, официально-деловой, стиль электронных средств коммуникации, их особенности.
	4	Общие сведения о татарском языке. Язык как средство общения. Язык и речь. Язык как памятник духовного наследия. История письменности татарского языка. Понятие о рунической, уйгурской, арабской, латинской и кириллической письменностях. Возникновение письменного литературного языка. Современный татарский (национальный) литературный язык. Языковые единицы. Роль языка в жизни человека и общества. Понятие о литературном языке. Литературный язык и диалект. Формы существования татарского языка: разговорная речь, территориальные и социальные диалекты. Диалекты татарского языка.
	4	Фонетика. Орфоэпия. Графика. Общее понятие о фонетике и орфоэпии. Звук. Фонема. Система гласных и согласных звуков в татарском и русском языках. Ударение в татарском языке. Работа с интонацией. Общие сведения о графике и орфографии. Орфографические принципы татарского языка. Орфоэпические и орфографические нормы татарского языка.
	4	Лексикология и фразеология Слово как основная единица языка. Лексическое значение слова. Слова тюрко-татарского происхождения и заимствования. Словарный состав татарского языка. Нейтральные и стилистически окрашенные слова. Стилистические слои лексики. Особенности употребления фразеологизмов в речи. Увеличение лексического и фразеологического состава татарского языка в условиях двуязычия. Основные лексические нормы татарского языка. Лексические средства выразительности. Лексический анализ

		слова.
	3	Морфемика (морфемный строй языка) и словообразование Общие сведения о строении и образовании слов. Морфема как минимальная значимая единица языка. Способы словообразования в татарском языке. Общие сведения об исторических изменениях в структуре слов. Понятие об этимологии. Выразительные словообразовательные средства. Морфемный и словообразовательный анализ.
	3	Язык и культура. Взаимосвязь языка, культуры и истории татарского народа. Лексика, обозначающая предметы и явления традиционного татарского быта; историзмы; фольклорная лексика и фразеология; татарские имена. Татарские пословицы и поговорки. Лексика, заимствованная из других языков, особенности ее освоения.
	2	Речевой этикет татарского языка. Употребление соответствующих норм речевого этикета в зависимости от типа коммуникации.
	2	Повторение. Контрольная работа.

11 класс (1 ч. в неделю, всего 34 ч.)

№ п/п	Количество часов	Содержание учебного материала
	2	Речь. Виды речевого общения: официальное и неофициальное, публичное и непубличное. Речевые единицы. Речевая ситуация и ее основные компоненты.
	2	Текст как вид речевой деятельности. Анализ текста. Соблюдение норм построения текста (логичность, связность, соответствие теме, последовательность и др.).
	3	Функциональные разновидности языка. Национальные особенности речевого этикета, речевые нормы межкультурной коммуникации. Овладение культурой публичной речи. Публичное выступление: выбор темы, определение цели, поиск материала. Композиция публичного выступления. Выбор языковых средств оформления публичного выступления с учетом его цели, особенностей адресата, ситуации и сферы общения. Художественность речи. Умение применять национальные культурные нормы в официальном и неофициальном общении. Соблюдение орфоэпических и

		интонационных норм; корректное применение формул речевого этикета.
	3	Речевая культура использования технических средств коммуникации (телефон, компьютер, электронная почта и др.). Язык художественной литературы и его отличия от других разновидностей современного татарского языка. Основные признаки художественной речи: образность, широкое использование изобразительно-выразительных средств, а также языковых средств других функциональных разновидностей языка.
	2	. Общие сведения о татарском языке. Языки мира и их классификация. Родственные и неродственные языки. Семья тюркских языков. Регионы проживания татар. Место татарского языка в группе тюркских языков. Татарский язык – язык татарской литературы. Образно-выразительные средства татарского языка и их использование в речи. Речевые единицы.
	4	Морфология. Части речи как лексико-грамматические разряды слов. Классификация частей речи. Взаимодействие частей речи. Основные морфологические нормы татарского языка. Морфологические средства выразительности. Морфологический анализ слова.
	4	Синтаксис. Словосочетание и предложение. Синтаксическая связь в предложении. Главные и второстепенные члены предложения. Виды простых предложений. Сложные предложения. Строение сложноподчиненных предложений в татарском и русском языках. Общие сведения о синтаксисе текста. Основные синтаксические нормы языка. Основные синтаксические средства выразительности. Синтаксический анализ.
	3	Пунктуация. Знаки препинания в татарском языке. Пунктуационно-смысловый отрезок. Пунктуационные нормы татарского языка.
	4	Стилистика и культура речи. Понятие о коммуникативной целесообразности, уместности, точности, ясности, чистоте, логичности, последовательности, образности, выразительности речи. Основные аспекты культуры речи: нормативный, коммуникативный и этический. Нормативные словари современного татарского языка и справочники: орфоэпический словарь, толковый словарь, орфографический словарь. Соблюдение норм литературного языка в речевой практике. Осуществление выбора наиболее точных языковых средств в

		соответствии со сферами и ситуациями речевого общения. Оценивание устных и письменных высказываний/текстов с точки зрения языкового оформления, уместности, эффективности достижения поставленных коммуникативных задач. Применение орфографических и пунктуационных норм при создании и воспроизведении текстов делового, научного и публицистического стилей. Лингвистический анализ текстов различных функциональных разновидностей языка.
	3	Язык и культура. Отражение в татарском языке материальной и духовной культуры татарского и других народов. Взаимообогащение языков как результат взаимодействия национальных культур. Основные понятия об этнонимах и топонимах татарского языка.
	2	Речевой этикет татарского языка. Особенности татарского речевого этикета. Лингвистический анализ текста, выявление в тексте языковых единиц с национально-культурным компонентом с помощью толкового, этимологического, фразеологического словаря.
	2	Повторение. Контрольная работа.

УКУ ПРЕДМЕТЫ ЭЧТӘЛЕГЕН ТЕМАТИК ПЛАНЛАШТЫРУ

10 сыйныф (атнага 1 сәг, барлыгы 35 сәг.)

№	Сәг. саны	Уку материалының эчтәлеге
	3	5-9 сыйныфта үзләштерелгән материалларны кабатлау
	3	Сөйләм. Тел һәм сөйләм. Сөйләм формалары (телдән һәм язмача сөйләм; монологик һәм диалогик сөйләм). Телдән һәм язмача сөйләмнең төп үзенчәлекләре. Тыңлап аңлау вакытында монологик һәм диалогик сөйләмне аңлау культурасын камилләштерү. Төрле аралашу даирәсендә монологик һәм диалогик сөйләм күнекмәләрен үстерү.
	3	Сөйләм эшчәнлегә төре буларак текст. Телдән һәм язма сөйләм. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге. Текстта бәйләү чаралары. Текст структурасы. Текстларның композицион һәм жанр төрләре.
	4	Телнең функциональ төрләре. Сөйләм теле, әдәби сөйләм теле, функциональ стильләр – фәнни, рәсми, электрон коммуникация чаралары теле, аларның үзенчәлекләре.

	4	Татар теле турында гомуми мәгълүмат Аралашу чарасы буларак тел. Рухи кыйммәтләр үрнәге буларак тел. Татар теленең язу тарихы. Рун, уйгыр, гарәп, латин һәм кирилл язулары турында төшенчә. Язма әдәби тел барлыкка килү. Хәзерге татар әдәби (милли) тел. Телнең кеше һәм җәмгыять тормышындагы роле. Әдәби тел төшенчәсе. Татар теленең яшәү формалары: гади сөйләм, территориаль һәм иҗтимагый диалектлар.
	4	Фонетика. Орфоэпия. Графика. Фонетика һәм орфоэпия турында гомуми төшенчә. Аваз. Фонема. Татар һәм рус телләрендә сузык авазлар системасы. Татар телендә басым. Интонация белән эшләү. Графика һәм орфография турында гомуми мәгълүмат. Татар теленең орфографик принциплары. Татар теленең орфоэпик һәм орфографик кагыйдәләре.
	4	Лексикология һәм фразеология Тел берәмлеге буларак сүз. Сүзнең лексик мәгънәсе. Төрки-татар чыгышлы сүzlәр һәм алынмалар. Татар теленең сүзлек запасы. Битараф һәм стилистик бизәклә сүzlәр. Лексиканың стилистик катламнары. Сөйләмдә фразеологик әйтелмәләрнең кулланылышы. Икетеллелек шартларында татар теленең фразеологик һәм лексик составын арттыру. Татар теленең төп лексик нормалары. Бәйләнешле сөйләм үстерү чаралары. Сүзгә лексик анализ ясау.
	3	Морфемика (телнең морфемик төзелеше) һәм сүз ясалышы Сүз ясалышы һәм төзелеше турында гомуми мәгълүмат. Телнең иң кечкенә мәгънәле кисәге буларак морфема. Татар телендә сүз ясалыш ысуллары. Сүз структурасының тарихи үзгәреше турында гомуми мәгълүмат. Этимология төшенчәсе. Модаль кушымчалар. Морфемик һәм сүз ясалыш анализы.
	3	Тел һәм мәдәният Татар халкының теле, мәдәнияте һәм тарихы арасындагы бәйләнеш. Татар халкының көнкүрешен билгели торган лексика; искергән сүzlәр, фольклор лексикасы һәм фразеология; татар исемнәре. Татар мәкаль-әйтемләр. Башка телләрдән алынган лексика, аларны үзләштерү үзенчәлекләре.
	2	Татар халкының сөйләм этикеты. Коммуникация төренә карап, тиешле сөйләм этикеты кагыйдәләрен куллану.
	2	Кабатлау.

УКУ ПРЕДМЕТЫ ЭЧТӘЛЕГЕН ТЕМАТИК ПЛАНЛАШТЫРУ

11 сыйныф (атнага 1 сәг, барлыгы 34 сәг.)

№	Сәг. саны	Уку материалының эчтәлеге
	2	Сөйләм. Сөйләм төрләрe: рәсми һәм рәсми булмаган сөйләм, халык алдында һәм үзалдыңа сөйләү. Сөйләм ситуацияләре һәм аларның төп компонентлары.
	2	Сөйләм эшчәнлегә төре буларак текст. Текстка анализ ясау. Текст төзелеше кагыйдәләрен саклау (логикага буйсыну, бөтенлек, темага туры килү, эзлеклелек һ.б.).
	3	Телнең функциональ төрләрe. Сөйләм этикетының милли үзенчәлекләре, мәдәниягара коммуникациянең сөйләм кагыйдәләре. Халык алдында чыгыш ясау культурасын үзләштерү. Халык алдында чыгыш ясау: тема сайлау, максатны билгеләү, материал эзләү. Халык алдындагы чыгышның композициясе. Максат, адресат үзенчәлекләре, аралашу ситуациясе һәм даирәсенә карап, халык алдында чыгыш ясау өчен тел-сурәт чараларын сайлау. Сөйләмнең әдәбилеге. Рәсми һәм рәсми булмаган аралашуда милли мәдәният кагыйдәләрен куллана белү.
	3	Орфоэпик һәм интонацион кагыйдәләргә саклау; сөйләм этикеты формуласын урынлы куллану. Техник коммуникация чараларында сөйләм культурасын куллану (телефон, компьютер, электрон почта һ. б.) Әдәби әсәр теле һәм аның хәзергә татар теленә башка төрләрәннән аермасы. Әдәби сөйләмнең төп үзлекләре: образлылык, тел-сурәтләр чараларының һәм шулай ук телнең башка функциональ төрләренә хас чараларның кин кулланылышы.
	2	Татар теле турында гомуми мәгълүмат. Дөнья телләре һәм аларның классификациясе. Тугандаш һәм тугандаш булмаган телләр. Төрки телләр гаиләсе. Төрки телләр гаиләсендә татар теленә урыны. Татарлар яши торган регионнар. Татар теле – татар әдәбияты теле. Татар телендә тел-сурәтләр чаралары һәм сөйләмдә аларның кулланылышы.
	4	Морфология Лексик-грамматик разряд буларак сүз төркемнәре. Сүз төркемнәре классификациясе. Сүз төркемнәренә үзара

		бәйләнеше. Татар теленең төп морфологик нормалары. Бәйләнешле сөйләм үстерүненең морфологик чаралары. Сүзгә морфологик анализ ясау.
	4	Синтаксис Сүзтезмә һәм жөмлә. Жөмләдә синтаксик бәйләнеш. Жөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре. Гади жөмлә төрләр. Кушма жөмлэләр. Татар һәм рус телләрендә иярченле кушма жөмлә төзелеше. Текст синтаксисы турында гомуми мәгълүмат. Телнең төп синтаксик кагыйдэләре. Төп лексик тел-сурәтләү чаралары. Синтаксик анализ.
	3	Пунктуация Татар теленең тыныш билгеләре. Пунктуацион-мәгънәви өзек. Татар теленең пунктуацион кагыйдэләре.
	4	Стилистика һәм сөйләм культурасы Сөйләмнең коммуникатив максатчанлыгы, урынлы булуы, төгәллегә, логикага буйсынуы, эзлеклелегә, образлылыгы, сөйләм сәнгатьлелегә турында төшенчә. Сөйләм культурасының төп аспекты: норматив, коммуникатив һәм этик аспекты. Хәзерге татар теленең сүзлекләре һәм белешмәләре: орфоэпик, аңлатмалы, орфографик сүзлекләр. Сөйләм практикасында әдәби сөйләм кагыйдэләрен саклау. Аралашу вакытында ситуациягә һәм даирәгә туры килә торган тел чараларын урынлы сайлау. Алга куелган коммуникатив бурычларга ирешү эффектлылыгыннан, урынлы һәм дөрес кулланылуыннан чыгып, телдән һәм язма текстларны бәяләү. Рәсми, фәнни һәм публицистик стильдәге текстлар төзегәндә орфографик, пунктуацион кагыйдэләрне үтәү. Телнең төрле функциональ төрләренә караган текстларга лингвистик анализ ясау.
	3	Тел һәм мәдәният Татар телендә татар халкының һәм башка халыкларның рухи һәм материал кыйммәтләренең чагылышы. Милли мәдәниятләрнең үзара йогынты ясау нәтижәсе буларак тел байлыкларының үзара алмашуы. Татар теленең этноним һәм топонимнары турында төп мәгълүмат.
	2	Татар халкының сөйләм этикеты. Татар теленең сөйләм этикеты үзенчәлекләре. Текстка

		лингвистик анализ ясау, аңлатмалы, этимологик һәм фразеологик сүзлекләр ярдәмендә тексттан милли-мәдәни компонентлы берәмлекләрне табып алу.
	2	Кабатлау